

zemljoposjed opet guta mali, kao što i krupna industrija uništava sitnu; budući da se sada opet stvaraju veći kompleksi dobara, velik broj siromašnih radnika, koji naprosto nisu više potrebni za obradivljevanje zemljišta, navaljuju opet u industriju." (Šulc, Kretanje proizvodnje, str. 58, 59.)

"Zbog promjene u načinu proizvodnje, a osobito primjenom strojeva, karakter robâ iste vrste postaje drugačiji. Samo isključenjem ljudske snage postalo je moguće da se od jedne funte pamuka vrijednosti od 3 šilinga 8 pensa oprede 350 kanura, dužine 167 engleskih tj. 36 njemačkih milja, u trgovačkoj vrijednosti od 25 gvineja."

Za posljednjih 45 godina u Engleskoj su se cijene vunjenih tkanina smanjile u prosjeku za 11/12, a prema Maršalovim proračunima, ista količina proizvodnje za koju se 1814. godine još plaćalo 16 šilinga sada se izrađuje za 1 šiling 10 pensa. Veća jeftinoća industrijskih proizvoda povećala je potrošnju kako u unutrašnjosti tako i na tržištima u inozemstvu; s tim je povezano još i to da se u Velikoj Britaniji broj radova u pamučnoj industriji ne samo nije smanjio posle uvođenja strojeva nego se od 40 000 popeo na 1? milijun. Što se tiče zarde industrijskih poduzetnika i radnika, usljed konkurencije među prvima nužno se smanjio njihov prihod srazmjerno kvantitetu proizvoda koje oni isporučuju. U godinama 1820-1833. bruto zarada fabrikata u Manchesteru pala je po komadu prostog platna od 4 šilinga 1 penija na 1 šiling 9 penija. Da bi se nadoknadio taj gubitak, proširen je za toliko više opseg proizvodnje. Posljedica toga da u pojedinim industrijskim gradovima nastaje djelomična hiperprodukcija, da nastaju česti bankroti, zbog čega unutar klase kapitalista i gospodara rada dolazi do nesigurnog kolebanja posjeda, što proletarijatu pridodaje jedan dio ekonomski upropašćenih; da često i iznenadno obustavljanje ili smanjivanje rada postaje nužno, a štete koje otuda proizilaze klasa najamnih radnika uvijek gorko osjeća." (Ibid., str. 63.)

Rikardo u svojoj knjizi (Rent of land): Nacije su samo proizvodne radionice, čovjek je stroj za potrošnju i proizvodnju; ljudski život je kapital; ekonomski zakoni slijepo vladaju svijetom. Za Rikarda ljudi nisu ništa, proizvod je sve. U 26. poglavlju francuskog prijevoda kaže se:

"U Engleskoj postoje mnoga mjesta u kojima stanovnici nemaju dovoljno kapiatla za valjanu obradu zemlje. Vuna iz istočnih provincija Škotske mora najvećim dijelom dugo putovati po zemlji po rdjavim